

Rolnummer 3209
Arrest nr. 165/2005 van 16 november 2005

A R R E S T

In zake : het beroep tot gedeeltelijke vernietiging van artikel 45, § 1, tweede lid, van het decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004 betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten, ingesteld door de v.z.w. « Fédération des étudiant(e)s francophones » en anderen.

Het Arbitragehof,

samengesteld uit de voorzitters M. Melchior en A. Arts, en de rechters P. Martens, R. Henneuse, E. De Groot, L. Lavrysen en E. Derycke, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Melchior,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van het beroep en rechtspleging

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 20 december 2004 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 21 december 2004, is beroep tot vernietiging ingesteld van de tweede zin van artikel 45, § 1, tweede lid, van het decreet van de Franse Gemeenschap van 31 maart 2004 betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 18 juni 2004, tweede editie) door de v.z.w. « Fédération des étudiant(e)s francophones », met zetel te 1210 Brussel, Haachtsesteenweg 25, G. Bosmans, wonende te 1180 Brussel, Diepestraat 74, R. Maes, wonende te 1020 Brussel, Araucarialaan 114, F. Panier, wonende te 5150 Namen, rue Oscar Gubin 20, en L. León Fanjul, wonende te 6200 Châtelineau, rue Saint-François 14.

De Franse Gemeenschapsregering heeft een memorie ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 14 september 2005 :

- zijn verschenen :
 - . Mr. J. Sambon, advocaat bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partijen;
 - . Mr. F. Tulkens, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Franse Gemeenschapsregering;
- hebben de rechters-verslaggevers P. Martens en E. Derycke verslag uitgebracht;
- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. In rechte

- A -

Ten aanzien van de ontvankelijkheid

A.1.1. De « Fédération des étudiant(e)s francophones », eerste verzoekende partij, is een vereniging zonder winstoogmerk die tot doel heeft de studenten van het hoger onderwijs in de Franse Gemeenschap, met inbegrip van de studenten van de universitaire instellingen, te vertegenwoordigen en hun rechten te verdedigen. Haar leden zijn representatieve organisaties van studenten opgericht binnen de instellingen voor hoger onderwijs van de Franse Gemeenschap, waaronder universiteiten.

A.1.2. De tweede tot de vijfde verzoekende partij zijn studenten aan een universitaire instelling van de Franse Gemeenschap van België waarop artikel 45 van het bestreden decreet van 31 maart 2004 van toepassing is. De tweede en de derde verzoekende partij genieten daarnaast het inschrijvingsgeld tegen een tussentarief, een van de alternatieve regelingen die de universiteiten toepassen.

A.1.3. De Franse Gemeenschapsregering betwist de ontvankelijkheid van het beroep, in zoverre het is ingediend door de tweede tot de vijfde verzoekende partij. Zij voert aan dat zij niet aantonen dat zij werkelijk zijn ingeschreven aan een universiteit van de Franse Gemeenschap, waarbij zij overigens niet aangeven aan welke universiteit zij zijn ingeschreven, noch in welk jaar. Zij voegt hieraan toe dat evenmin wordt aangetoond dat twee van de verzoekende partijen het tussentarief zouden hebben genoten. Zij besluit hieruit dat niet vaststaat dat de bestreden norm hun situatie rechtstreeks en ongunstig zou kunnen beïnvloeden.

Ten gronde

A.2.1. De verzoekende partijen leiden een enig middel af uit de schending van de artikelen 10, 11 en 24 van de Grondwet, al dan niet in samenhang gelezen met artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten van 19 december 1966, in zoverre die bepalingen de vrijheid van onderwijs en de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van het hoger onderwijs waarborgen, met een *standstill*-effect ter zake.

A.2.2. Zij voeren aan dat artikel 45 van het bestreden decreet de universiteiten ertoe verplicht de inschrijvingsgelden bepaald in de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, integraal te innen vóór 1 december van het betrokken academiejaar, en derhalve een einde maakt aan de vrijheid van de universitaire instellingen om slechts een deel van het inschrijvingsgeld te vorderen of het de studenten mogelijk te maken de betaling van het inschrijvingsgeld te spreiden tot na 1 december van het lopende academiejaar. Zij leggen uit dat de universiteiten vóór de inwerkingtreding van de bestreden bepaling om sociale redenen van beide mogelijkheden gebruik maakten, waardoor de studenten met een beperkt inkomen gemakkelijker toegang hadden tot de universiteit.

A.2.3. De verzoekende partijen zijn van mening dat het bestreden artikel 45 extra beperkingen van de vrijheid van onderwijs invoert, beperkingen die evenveel, tot dan toe onbestaande voorwaarden vormen voor het verkrijgen van subsidies door een universitaire instelling. Zij merken op dat in de parlementaire voorbereiding geen enkele verantwoording wordt gegeven voor het invoeren van die nieuwe voorwaarden.

A.2.4. Zij voegen hieraan toe dat de bepaling ook een beperking invoert van de vrijheid van de personen voor wie het onderwijsaanbod is bestemd, in zoverre die personen, wanneer zij moeilijkheden ondervinden om het bedrag van het inschrijvingsgeld integraal te betalen vóór 1 december van het betrokken jaar, niet meer in de mogelijkheid verkeren om zich in te schrijven en aldus een studiejaar verliezen, terwijl de universitaire instelling ermee zou instemmen om aan hen betaalfaciliteiten toe te kennen.

A.2.5. De verzoekende partijen zijn ten slotte van mening dat, terwijl de vaststelling van een maximumbedrag voor de inschrijvingsgelden wordt verantwoord door redenen van sociale aard, niet wordt ingezien welk motief van algemeen belang de invoering van een minimumbedrag kan verantwoorden. Zij voeren aan dat de maatregel die het de universiteiten mogelijk maakte slechts een deel van de inschrijvingsgelden te vorderen of de spreiding van de betaling van de inschrijvingsgelden toe te staan, bijdroeg tot de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van het hoger onderwijs, en dat het verbod ten aanzien van de universitaire instellingen die subsidies wensen te genieten, om daarop een beroep te doen, in strijd is met het *standstill*-effect van artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten, in samenhang gelezen met de artikelen 10, 11 en 24 van de Grondwet. Zij zijn van mening dat een en ander leidt tot een achteruitgang in de ontwikkeling naar de geleidelijke invoering van de kosteloosheid van het hoger onderwijs.

A.3.1. De Franse Gemeenschapsregering voert aan dat het middel in feite en in rechte faalt, daar het uitgaat van een verkeerde lezing van de in het geding zijnde bepaling.

A.3.2. Zij preciseert dat uit artikel 39, § 2, van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen, gewijzigd bij het in het geding zijnde decreet, duidelijk blijkt dat de wet voorziet in drie soorten inschrijvingsgelden: het normale tarief, het beurstarief en het tussentarief, ook bijnabestarief genoemd. De universiteiten kunnen dus verder verminderde inschrijvingsgelden vorderen. Die praktijk, die aan het oordeel van de universiteiten werd overgelaten, is voortaan bevestigd bij artikel 124 van het decreet van 31 maart 2004. Bovendien voorziet het decreet in een vergoeding voor de universiteiten die studenten verwelkomen die, wegens hun beperkte inkomsten, slechts een deel van de inschrijvingsgelden kunnen

betalen. Ten slotte voegt zij eraan toe dat de in het geding zijnde bepaling de universiteiten geenszins belet van de studenten lagere inschrijvingsgelden te vorderen dan die welke wettelijk zijn bepaald, waarbij het verschil ten laste van hun sociale begrotingen wordt gelegd.

A.3.3. De Franse Gemeenschapsregering zet overigens uiteen dat niets een universiteit die een student op 1 december wil inschrijven, belet om, opdat die inschrijving kan worden betaald, zulks te doen en hem daartoe de vereiste middelen voor te schieten, wanneer de student het bedrag van de inschrijvingsgelden op die datum nog niet integraal heeft betaald. Ten slotte voegt zij eraan toe dat uit het antwoord van de minister op een parlementaire vraag blijkt dat de datum van 1 december de universiteiten niet belet een uitstel van betaling toe te kennen.

- B -

B.1.1. Volgens haar statuten heeft de « Fédération des étudiant(e)s francophones » met name tot doel « de studenten ingeschreven aan de instellingen voor hoger onderwijs in de Franse Gemeenschap van België te verenigen, te informeren, hun belangen kenbaar te maken en te verdedigen en hun mening te concretiseren [...] aangaande alle problemen die hun rechten, plichten en belangen van pedagogische, sociale, culturele en economische aard, alsook hun immateriële rechten van dichtbij of van ver in het geding brengen, door als representatief of zelfs actief orgaan op te treden bij de publieke opinie en de bevoegde autoriteiten op alle niveaus van de besluitvorming, zowel binnen als buiten de Belgische Staat ».

B.1.2. De andere verzoekende partijen verklaren dat zij als student zijn ingeschreven aan een universitaire instelling waarop de bestreden bepaling van toepassing is.

B.1.3. De verzoekende partijen vorderen de vernietiging van artikel 45, § 1, tweede lid, tweede zin (eerste zin in de Nederlandse vertaling), van het decreet van 31 maart 2004 betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten. Zij voeren aan dat die bepaling de universiteiten belet, enerzijds, de inschrijvingsgelden tegen een tussentarief toe te passen voor de studenten met een beperkt inkomen en, anderzijds, de studenten de mogelijkheid te bieden de betaling van de inschrijvingsgelden te spreiden tot na 1 december van het academiejaar.

B.1.4. De Franse Gemeenschapsregering voert aan dat de bestreden bepaling, daar zij niet de draagwijdte heeft die de verzoekende partijen eraan toeschrijven, hun situatie niet

ongunstig kan beïnvloeden. In zoverre de grond van niet-ontvankelijkheid inhoudt dat de betekenis van die bepaling vooraf wordt onderzocht, valt hij samen met de grond van de zaak.

B.2. Artikel 45, § 1, van het decreet van 31 maart 2004 betreffende de organisatie van het hoger onderwijs ter bevordering van de integratie in de Europese ruimte van het hoger onderwijs en betreffende de herfinanciering van de universiteiten bepaalt :

« De student kiest vrij de instelling waar hij zich wil inschrijven. De inschrijving van de student houdt in dat hij het reglement van de studies waarvoor hij zich inschrijft, zal respecteren.

De inschrijving is pas geldig als de inschrijvingsgelden volledig betaald zijn. Voor de studiejaren die leiden tot een academische graad moet de inschrijving ten laatste op 1 december geldig zijn, tenzij een afwijking om uitzonderlijke redenen wordt toegestaan door de Regering.

Het bedrag van de inschrijvingsgelden voor de studiejaren die leiden tot een academische graad wordt vastgelegd door artikel 39 van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen ».

Die bepaling is, vanaf het academiejaar 2005-2006, gewijzigd bij artikel 7 van het decreet van 20 juli 2005 houdende verschillende bepalingen met betrekking tot het hoger onderwijs. Aangezien het in het geding zijnde artikel kon worden toegepast vóór die wijziging, heeft die niettemin geen gevolgen voor het onderwerp van het beroep.

B.3. De verzoekende partijen verwijten die bepaling in de eerste plaats dat zij het de universiteiten niet meer mogelijk maakt de inschrijving van studenten te aanvaarden tegen betaling van het inschrijvingsgeld tegen een tussentarief, dat ligt tussen het normale tarief en het tarief dat wordt toegekend aan de beursstudenten, terwijl de universiteiten, vóór de inwerkingtreding ervan, in de praktijk een dergelijk tarief toepasten.

B.4.1. Artikel 39 van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen bepaalt het bedrag van de inschrijvingsgelden in de universitaire instellingen. Het voorziet in een gewoon bedrag, alsook in een verminderd tarief voor de studenten die een toelage genieten die wordt toegekend door de dienst studietoelagen van de Franse Gemeenschap en voor de studenten die houder zijn van een attest van beursstudent dat is uitgereikt door het Algemeen Bestuur van de Ontwikkelingssamenwerking.

B.4.2. Artikel 124 van het voormelde decreet van 31 maart 2004 wijzigt die bepaling door daarin een lid toe te voegen dat luidt :

« Het bedrag bedoeld in alinea 1 wordt herleid tot 297,47 euro voor studenten van eenvoudige afkomst die niet kunnen genieten van een toelage bedoeld in alinea 2. De Regering definieert de voorwaarden en modaliteiten voor het verkrijgen van deze verlaagde inschrijvingsgelden ».

B.4.3. Artikel 1 van het besluit van de Franse Gemeenschapsregering van 5 mei 2004 tot vaststelling van de voorwaarden en de nadere regels voor het behalen van overgangsrechten voor inschrijving in de universiteiten, luidt :

« In artikel 39, § 2, laatste lid van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instelling, worden als van eenvoudige afkomst beschouwd de studenten die verkiesbaar zouden geweest zijn voor de toekenning van een studietoelage krachtens het besluit van de Executieve van de Franse Gemeenschap van 26 april 1993 tot vaststelling van de minvermogensgrens van de kandidaten voor een studietoelage en van de criteria voor de bepaling van de bedragen van de studietoelagen, als hun in aanmerking komende inkomsten niet meer dan 2.800 euro het grensbedrag bepaald in artikel 1, § 1, overschreden, onverminderd de toepassing van de andere artikelen ».

B.4.4. Uit hetgeen voorafgaat, volgt dat de wetgever en de Franse Gemeenschapsregering de aan de studenten van eenvoudige afkomst toegekende vermindering van de inschrijvingsgelden zelf hebben geregeld, door aan de vroegere praktijk van de universiteiten een decretaal en reglementair kader te bieden. De in het geding zijnde bepaling belet de universiteiten niet om de toegang van de studenten van eenvoudige afkomst tot de universitaire studie te bevorderen door het hun mogelijk te maken de inschrijvingsgelden tegen een tussentarief te betalen.

B.5. Vervolgens verwijten de verzoekende partijen het voormelde artikel 45, § 1, de universiteiten ertoe te verplichten om de inschrijvingsgelden uiterlijk op 1 december van het betrokken academiejaar integraal te innen, waardoor zij niet meer zouden kunnen toestaan, zoals zij dat vroeger om sociale redenen wel deden, dat de betaling van de gelden tot na die datum wordt gespreid.

B.6. Het is juist dat de tekst van de in het geding zijnde bepaling vereist dat de inschrijving van de student op datum van 1 december geldig is en dat hij preciseert dat de inschrijving pas geldig is als de inschrijvingsgelden volledig zijn betaald. Uit een antwoord

van de met het hoger onderwijs belaste minister op een parlementaire vraag blijkt evenwel dat die bepaling tot doel heeft de datum voor het in aanmerking nemen van de studenten voor de financiering vast te stellen en dat zij niet uitsluit « dat een sociale dienst of een universitaire instelling het geld voorschiet of, naar gelang van het geval, zelf spontaan een vermindering van de inschrijvingsgelden toekent », waarbij de minister bevestigt dat « de universiteiten dat onder hun verantwoordelijkheid kunnen doen » (*Hand.*, Parlement van de Franse Gemeenschap, 2004-2005, nr. 19, 12 januari 2005, p. 4).

B.7. Hieruit volgt dat de universiteiten, zoals vroeger, de definitieve inschrijving van een student op 1 december kunnen aanvaarden, waarbij hem een deel van de inschrijvingsgelden die hij verschuldigd is, wordt voorgesloten.

B.8. Uit alle voorgaande overwegingen blijkt dat de bestreden bepaling niet de draagwijdte, noch de gevolgen heeft die de verzoekende partijen eraan toeschrijven.

Om die redenen,

het Hof

verwerpt het beroep.

Aldus uitgesproken in het Frans, het Nederlands en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, op de openbare terechtzitting van 16 november 2005.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Melchior